

**TÜRKİYE VE BULGARİSTAN'DA İLKÖĞRETİM
DÜZEYİNDEKİ OKULLARDA UYGULANAN COĞRAFYA
DERS PROGRAMLARI**

(Geography Curriculum Used in Primary Schools in Turkey and Bulgaria.)

*Yrd. Doç. Dr. Sefa SEKİN**
*Yrd. Doç. Dr. Ali ÖZEL***

ÖZET

Türkiye ve Bulgaristan'ın ilköğretim 5.6.7.8. sınıf düzeyindeki okullarında okutulan coğrafya dersi programlarının incelenmesi çalışmamızın konu sunu oluşturmaktadır. Komşumuz Bulgaristan'ın ilköğretim düzeyindeki coğrafya dersi programlarının içeriğini ortaya koymak ve ülkemizde uygulanan programlarla karşılaştırmasını yapmak bu çalışmanın temel amacıdır. Türkiye ve Bulgaristan'ın İlköğretim düzeyindeki (5.6.7.8.sınıflar) coğrafya dersi programlarının karşılaştırılması ele alınmamış bir çalışmadır. AB ye aday ülkemiz ile AB ülkelerinde serbest dolaşım hakkı kazanan ve 2007 de AB'ye katılması beklenen Bulgaristan'ın ilköğretim düzeyindeki (5.6.7.8.sınıflar) coğrafya dersi programlarını karşılaştırmak, benzerlikleri ve farklılıkları belirlemek amacıyla ünite başlıkları ve içerikleri ele alındı. İki ülkenin aynı düzeydeki sınıflarda uyguladığı programlar tablo halinde sunuldu.

***Anahtar Kelimeler:** Bulgaristan, coğrafya dersi, program, ilköğretim*

ABSTRACT

This text constitutes the subject of our study about examining geography lesson programmers that instructed at primary education level (5,6,7,8) in Turkey and Bulgaria. Main purpose of this study is exposing the contents of geography lesson programmers at primary education level in our neighbor Bulgaria and compare it with the programmers which are being practiced in our country. Comparing the programmers of geography lessons at primary education level (5, 6.7.8.) is a study that is not taken up before. Subject titles and contents are taken up, to compare the programmers of geography lessons at primary education level (5,6,7,8) in our country (which is candidate to EU)and Bulgaria(that deserved the free circulation and expecting to join EU in 2007), and to determine the similarities and differences between them.

* Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler ABD.

** Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim fakültesi, İlköğretim Bölümü, Kütahya,
e-mail: aliozel2002@yahoo.com

The programmers that practiced at the same level in both two countries are presented with in tables

Key Word: *Bulgaria, geography lesson, program, primary education level.*

I. GİRİŞ

İlköğretim zorunlu eğitim çağındaki çocukların eğitim öğretim gördükleri, öğrencilere genelde yaşama dair temel bilgi, beceri ve davranışların kazandırıldığı bir öğretim kademesidir. Ülkemizde kesintisiz sekiz yıl olan bu eğitim kademesinin 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflarında Sosyal Bilgiler dersi bulunmaktadır ve bu derste ağırlıklı olarak Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık dersi ile ilgili konulara yer verilmektedir. Bulgaristan'da 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda sosyal bilgiler dersi yerine tarih, coğrafya adıyla verilen dersler bulunmaktadır. Bu durum birçok Avrupa ülkesinde de görülmektedir. Ülkemizde de 1968 yılına kadar ilköğretim düzeyinde Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık dersleri ilkokul programlarında ayrı birer ders olarak yer almıştır.

II. TÜRKİYE'DE İLKÖĞRETİM DÜZEYİNDE COĞRAFYA ÖĞRETİMİ

Ülkemizde 1968 yılına kadar ilkokullarda tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi ayrı birer ders olarak görülmüş ve öğrenci karnelerine, ayrı ayrı okutulan bu üç ders için bir not verilmiştir. Daha sonra bu uygulama ortaokullara geçmiştir. Ortaokullarda tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisine verilen notlar toplanıp üçe bölünmüş ve öğrenci karnesine sosyal bilgiler notu olarak verilmiştir. 1962 İlkokul Programı Taslağı bir hamle yaparak, daha önce ayrı ders saatleri, ayrı ders kitapları bulunan bu üç dersi, yani tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisini birleştirerek "Toplum ve Ülke İncelemeleri" adı altında toplamıştır. 1962 ilkokul programı taslağına paralel olarak bu dersle ilgili bir ders kitabı çıkartılamamışsa da, öğretmenler ellerinde bulunan tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi kitaplarından yararlanarak toplum ve ülke incelemeleri dersini işlemişlerdir.

1968 Geliştirilmiş İlkokul Programı Taslağı, derslerin birleştirilmesi işini yeniden ele almış ve tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi konularını mümkün olduğu kadar birbirleriyle kaynaştırarak üniteler meydana getirmiş ve bu dersin adına "Sosyal Bilgiler" demiştir.

*TÜRKİYE VE BULGARİSTAN'DA İLKÖĞRETİM DÜZEYİNDEKİ OKULLARDA UYGULANAN
COĞRAFYA DERS PROGRAMLARI*

Aynı yılda, yukarıda sözü edilen program biraz daha geliştirilerek 1968 İlkokul Programı çıkarılmış ve bütün ilkokullarımızda uygulamaya konulmuştur. İlkokullarda sosyal bilgiler dersindeki bu gelişmelerden sonra, 20 Temmuz 1970 gün ve 4196 sayılı bakanlık oluru ile, ortaokul sosyal bilgiler taslak programının 1970-1971 öğretim yılında her il'de, ayrılacak bir veya iki ortaokulun birinci sınıflarında, yedi yıllık öğretmen okullarının orta birinci sınıflarında, ortaokul sınıfları bulunan yatılı bölge okullarının orta birinci sınıflarında denemek suretiyle uygulanması ve bu uygulamanın kademeli olarak gelecek yıllarda devam etmesi uygun görülmüştür.

Daha sonra, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi 9. Millî Eğitim Şurası kararları uyarınca temel eğitimin amaçlarının uygun olarak, temel eğitim 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar sosyal bilgiler programını geliştirmiş ve 15.11.1974 tarih ve 459 sayılı kurul kararıyla kabul etmiştir.

Aynı kurul kararında, ikinci kademe sosyal bilgiler programının (6, 7, 8. sınıflar) 1975-1976 öğretim yılı başından itibaren bütün yurtda uygulamaya konulması, birinci kademe sosyal bilgiler programının ise (4 ve 5. sınıflar) kurulun 11.5.1974 tarih ve 326 sayılı kararı ile kabul edilen sosyal bilgiler 4, 5. sınıf ders kitaplarının üç yıl süreyle okutulacağı nedeniyle 1977-1978 öğretim yılı başından itibaren uygulanmaya başlaması uygun görülmüştür.

1968 İlkokul Programındaki sosyal bilgiler programı 22 yıl sonra gözden geçirilerek yeni bir sosyal bilgiler programı geliştirilmiş ve 1990-1991 öğretim yılından itibaren uygulamaya konulmuştur. Böylece, sosyal bilgiler dersi 1968 yılından itibaren bütün ilkokullarda, 1975 yılından itibaren de bütün ortaokullarda okutulmaya başlatılmıştır.

Ortaokullarda okutulan sosyal bilgiler dersi Talim ve Terbiye kurulunun 26.4.1985 tarih ve 64 sayılı kararıyla kaldırılmış ve sosyal bilgiler dersi 1985 -1986 öğretim yılından itibaren "Millî Tarih", "Millî Coğrafya" ve "Vatandaşlık Bilgileri" adı altında üç derse ayrılmıştır. 12 yıl aradan sonra 1997-1998 öğretim yılında tekrar ilköğretim okullarının 6.ve 7. sınıflarında sosyal bilgiler dersi uygulamasına geçilmiştir. Halen ilköğretim 4, 5, 6, 7, ve 8. sınıflarda sosyal bilgiler dersleri okutulmaktadır. Sosyal Bilgiler programına bakıldığında görülür ki program ağırlıklı olarak tarih-coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konularının

birleştirilmesinden meydana getirilmiş bir programdır. Sosyal Bilgiler dersinin bir parçası haline getirilen coğrafya dersi ile ilgili hiçbir yoruma girmeden komşumuz Bulgaristan'ın coğrafya programlarıyla doğrudan karşılaştırma yapmayı denedik. Derslerin içeriği, karşılaştırma kolaylığı sağ laması amacıyla bir tablo halinde verildi. Tablonun sonunda kısa yorumlar yapıldı.

Tablo-1a: *Bulgaristan'da 5. Sınıf coğrafya konuları*

<p>1. Karaların yerüstü ve yeraltı şekilleri</p> <p>2. Ben yer şekillerini resim ve haritadan öğreniyorum</p> <p>3. Hidrofer: a. Dünya Okyanusu, b. Kara üzerindeki sular, c. Ben karadaki suları tasvir ediyorum</p> <p>4. Atmosfer: a. Atmosferde neler oluyor b.Hava durumu, çeşitli hava durumları, c.Ben havayı tasvir ve izah ediyorum, d.Dünya iklimi, iklim çeşitleri, e.Ben iklim diyagramından hava durumunu belirliyorum</p> <p>5. Biyosfer: a.Biyosferdeki nizam, b.Biyosferde neler oluyor, c.Mikro ve makro organizmalar, d.Ben hücreleri gözlemliyorum, e.Organizmalar neden canlı varlıktır, f.Organizmalar besleniyor, soluyor ve atık maddeleri ayırıyor, g. Organizmaların solumasını nasıl tespit edebilirim, h.Organizmalar üüyor, büyüyor ve gelişiyor, ı.Organizmalar ortamdaki değişimleri hemen kavıyor, i.Organizmalar müşterek yaşıyorlar.j.Ben doğayı gözlemliyor ve inceliyorum, k.Doğa güçleri dünyanın görünümünü değiştiriyor.</p> <p>6. Gezegenimizden Görünümler:</p> <p>I. Görünüm çeşitleri</p> <p>II. Doğa görünümüleri: a.Sıcak kuşaktan görünümler, b.Ben sıcak kuşakları tasvir ediyorum ve resim yapıyorum, c.İlman kuşaklardan görünümler, d.Ben yaşadığım yerden görünümüleri izliyorum, e.Soğuk kuşaktan görünümler</p> <p>III. İnsan Tarafından Yaratılan Görünümler: a. Ekonomi, b. Yerleşim, c. Ben yaşadığım yerin görünümünü inceliyorum, d. Ben yerleşim birimi planını inceliyorum, e. Ben görünümler haritasında seyahat ediyorum, f. Dünya görünümüleri için ne bilmeliyim, Araştırma,</p> <p>1. Doğa için ne anlatabilirim</p> <p>2. Doğayı nasıl inceleyebilirim</p> <p>3. Doğa ile ilgili okuyabileceğim kitaplar</p>
--

Tablo- 1b *Türkiye'de 5. Sınıf Coğrafya Konuları*

<p>GÜZEL YURDUMUZ TÜRKİYE</p> <p>A. Yurdumuza Genel Bakış</p> <p>1. Türkiye'nin dünya üzerindeki yeri, 2 Türkiye'nin dünya üzerindeki yerinin önemi</p> <p>B. Yurdumuzun Doğal Durumu</p> <p>1. Yeryüzü şekilleri (genel özellikleri verildikten sonra bunların hayatımız üzerindeki</p>

**TÜRKİYE VE BULGARİSTAN'DA İLKÖĞRETİM DÜZEYİNDEKİ OKULLARDA UYGULANAN
COĞRAFYA DERS PROGRAMLARI**

etkileri kısaca açıklanacaktır.), 2.İklimi ve etki alanları (Akdeniz iklimi, Karadeniz iklimi ve Karasal iklimin özellikleri ile bu iklimlerin yurdumuzdaki etki alanları haritadan da yararlanarak belirtilecektir.), 3.Doğal bitki örtüsü (doğal bitki örtüsünün genel özellikleri açıklandıktan sonra ormanlarımızın yararları üzerinde durulacaktır.), 4.Akarsuları ve gölleri (başlıca akarsular ve göller harita üzerinde de gösterilerek belirtilecek ve bunlardan sağlanan yararlar ile bu suların kirletilmemelerinin önemi üzerinde durulacaktır. Sınır aşan akarsularımızın ekonomik ve politik önemi de kısaca vurgulanacaktır.), 5.Yurdumuzu çevreleyen denizler ve genel özellikleriyle bunlardan sağlanan yararlar, 6.Türkiye'ni kara sınırları ve genel özellikleri

C. Doğal Çevremizin Önemi ve Sorunları

1.Doğal çevremiz ve önemi, 2.Çevre sorunları ve sonuçları, a.Hava kirliliği ve sonuçları b.Toprak kirliliği ve sonuçları, c.Su (deniz, göl, akarsu) kirliliği ve sonuçları (Katı atıkların ve geri dönüşümü olmayan maddenin hava, toprak ve su kirliliğine etkileri belirtilecek, bunların değerlendirilmesi üzerinde özellikle durulacaktır.), ç.Gürültü ve sonuçları Ç Çevre Sorunlarının Çözümü, 3.Çevre sorunlarının çözümünde bize düşen görevler, 4.Çevre sorunlarının çözümünde devlete düşen görevler.

D. Doğal Afetler ve Korunma Yolları

1.Depremler ve korunma yolları, 2.Erozyon ve önleme çalışmaları (TEMA Vakfı ve bu kuruluşun bu alandaki çalışmaları üzerinde de durulacaktır.), 3.Sel baskınları ve önleme çalışmaları, 4.Toprak kayması ve önleme çalışmaları, 5.Çığ ve buna karşı alınabilecek önlemler, 6.Yangınlar (özellikle ülkemizdeki orman yangınlarının sonuçları üzerinde durulacaktır.)

İki ülkenin 5. sınıf coğrafya konuları incelendiğinde birbirinden tama men farklı konuların ele alındığı görülmektedir. Bulgaristan küresel bilgiler den hareketle doğal ortam ve çevre konusuna yer vermiştir. Ülkemizde ise Yurdumuz ön planda tutularak dünyadaki yeri ve doğal zenginlikleri konusuna yer verilmektedir. Bu yönüyle iki ülkenin 5. sınıf coğrafya konuları farklılık arz etmektedir.

Tablo-2a Bulgaristan'da 6. Sınıf Coğrafya Konuları

I. ÜNİTE: BENİM DÜNYAM VE COĞRAFYA

I. Kısım

COĞRAFYA İLE İLGİLİ NELER BİLİYORUZ ?

II. Kısım

1.Coğrafya İlminin Konusu. 2.Coğrafya Nasıl Öğreniliyor, 3.Büyük Coğrafi Keşifler, 4.Çağdaş Coğrafi Araştırmalar, 5.Coğrafi Yerküre, 6 Doğal Coğrafi Bölgeler, 7.Okyanuslar Coğrafyası8.Kıtalar Coğrafyası

I. AFRİKA KITASI

a.Afrika Kıtasının Coğrafi Konumu ve Sınırları, b.Afrika Kıtasının Yer Şekilleri, c.Afrika Kıtasının Yer altı Kaynakları, d.Afrika Kıtasının İklimi, e.Afrika Kıtasının Suları, f.Afrika Kıtasının Doğal Coğrafi Bölgeleri, g.Afrika Kıtasının Nüfus Özellikleri,

h. Afrika Kıtasının Siyasi ve Ekonomik Özellikleri, 1. Afrika Kıtasının Ülkeleri

II. GÜNEY AMERİKA KITASI

a. Güney Amerika Kıtasının Coğrafi Konum ve Sınırları, b. Güney Amerika Kıtasının Yer şekilleri ve Yer altı Kaynakları, c. Güney Amerika Kıtasının İklimi, d. Güney Amerika Kıtasının Suları, e. Güney Amerika Kıtasının Doğal Bölgeleri, f. Güney Amerika Kıtasının Nüfus Özellikleri, g. Güney Amerika Kıtasının Siyasi ve Ekonomik Özellikleri, h. Güney Amerika Kıtasının Ülkeleri

III. KUZEY AMERİKA KITASI

a. Kuzey Amerika Kıtasının Coğrafi Konumu ve Sınırları, b. Kuzey Amerika Kıtasının Yer şekilleri ve Yer altı Kaynakları, c. Kuzey Amerika Kıtasının İklimi, d. Kuzey Amerika Kıtasının Suları, e. Kuzey Amerika Kıtasının Doğal Bölgeleri, f. Kuzey Amerika Kıtasının Nüfus Özellikleri, g. Kuzey Amerika Kıtasının Siyasi ve Ekonomik Özellikleri, h. Kuzey Amerika Kıtasının Ülkeleri

IV. ASYA KITASI

a. Asya Kıtasının Coğrafi Konumu ve Sınırları, b. Asya Kıtasının Yer şekilleri, c. Asya Kıtasının Yer altı Kaynakları, d. Asya Kıtasının İklimi, e. Asya Kıtasının Suları, f. Asya Kıtasının Doğal Bölgeleri, g. Asya Kıtasının Nüfus Özellikleri, h. Asya Kıtasının Siyasi ve Ekonomik Özellikleri, 1. Asya Kıtasının Ülkeleri

V. OKYANUSYA KITASI

VI. ANTARTİKA KITASI

Tablo-2a Türkiye’de 6. Sınıf Coğrafya Konuları

ÜNİTE 1: COĞRAFYA VE DÜNYAMIZ

A. COĞRAFYA

1. Coğrafyanın Konusu
2. Coğrafya Öğrenmenin Gerekliliği

B. DÜNYAMIZ

1. Dünyamızı Tanıyalım, 2. Dünyanın Hareketleri ve Sonuçları, 3. Kıtalar, 4. Okyanuslar
5. Dünya Üzerinde Herhangi Bir Yerin Coğrafi Konumunun Belirlenmesi

C. İNSANLIĞI TEHDİD EDEN BAZI ÖNEMLİ OLAYLAR

1. Dünyamızda Bazı Dünya Türlerinin Yok Olmasının Doğal Dengeye Etkisi, 2. Doğal Kaynakların Bilinçsizce Tüketilmesi, 3. Savaş, Açlık ve İsrar, 4. Nükleer, Biyolojik, Kimyasal Silahlar ile Mayınların Kullanımı, 5. Başlıca Bulaşıcı Hastalıklar, 6. Eğitimsiz Nüfus ve İşsizlik

Ç. 20. YÜZYILDA BİLİM VE TEKNOLOJİDE MEYDANA GELEN BAZI GELİŞMELER VE ÖNEMLİ OLAYLAR

1. Nükleer Enerji, 2. İletişim Teknolojileri, 3. Uzayın Keşfi, 4. Ulaşım Teknolojileri, 5. Silahsızlanmaya Gidilmesi, 6. Doku ve Organ nakli

ÜNİTE II: TÜRKİYEMİZ

A. YURDUMUZDA NÜFUS VE YERLEŞME

1. Yurdumuzda Nüfus, 2. Yurdumuzda Yerleşme

**TÜRKİYE VE BULGARİSTAN'DA İLKÖĞRETİM DÜZEYİNDEKİ OKULLARDA UYGULANAN
COĞRAFYA DERS PROGRAMLARI**

B. YURDUMUZDA EKONOMİK HAYAT

1.Tarım, 2.Hayvancılık, 3.Su Ürünleri, 4.Orman Ürünleri, 5.Madenler ve Enerji Kaynakları, 6.Sanayi, 7.Ulaşım, 8.İletişim, 9.Ticaret, 10.Turizm

C. YURDUMUZDA EĞİTİM, SANAT VE SPOR

1.Yurdumuzda Eğitim, 2.Yurdumuzda Sanat

Bulgaristan 6. sınıfta coğrafyanın konusu ve temel kavramlar ile kıtaların öğrenilmesini esas almıştır. Ülkemizdeki programın ilk ünitesi de coğrafyanın konusu ve temel kavramlara yöneliktir. Diğer ünite de ise yurdumuzun beşeri coğrafya konularına yer verilmiştir.

Tablo-3a: Bulgaristan'da 7. Sınıf Coğrafya Konuları

I. ÜNİTE: AVRUPA KITASI

a.Avrupa Kıtasının Coğrafi Konumu ve Sınırları, b.Avrupa Kıtasının Yer şekilleri, c.Avrupa Kıtasının Yeraltı Kaynakları, d.Avrupa Kıtasının İklim Özellikleri, e.Avrupa Kıtasının Sular, f.Avrupa Kıtasının Doğal Bölgeleri, g.Avrupa Kıtasının Nüfus Özellikleri, h.Avrupa Kıtasının Siyasi ve Ekonomik Özellikleri, ı.Avrupa Ülkeleri, i.Alıştırma Soruları

II.ÜNİTE: BALKAN YARIMADASI

a.Balkanların Coğrafi Konumu ve Sınırları, b.Balkanların Yer şekilleri ve Yeraltı Kaynakları, c.Balkanların İklimi ve Suları, d.Balkanların Doğal Bölgeleri, e.Balkanların Nüfus Özellikleri, f.Balkanların Siyasi ve Ekonomik Özellikleri, g. Balkan Ülkeleri, h.Alıştırma Soruları

III.ÜNİTE: BULGARİSTAN COĞRAFYASI

a.Bulgaristan'ın Coğrafi Konumu ve Sınırları, b.Bulgaristan'ın Yer şekilleri ve Yeraltı Kaynakları, c.Bulgaristan'ın İklimi, d.Bulgaristan'ın Suları, e.Bulgaristan'ın Doğal Bölgeleri, f.Bulgaristan'ın Nüfus Özellikleri, g. Bulgaristan'ın Yerleşmeler, h.Bulgaristan'ın Ekonomisi, ı.Bulgaristan'ın Siyasi ve İdari Bölünüşü, i.Bulgaristan'ın Çevre Sorunları ve Çevre Koruma, j.Benim Ülkem- Alıştırma Soruları

k. Doğup Büyüdüğüm Bölgenin Doğası İnsanları ve Ekonomisi

Tablo-3b: Türkiye'de 7. Sınıf Coğrafya Konuları

ÜNİTE 1: TÜRKİYE'NİN COĞRAFİ BÖLGELERİ

A. COĞRAFİ BÖLGE VE BÖLÜM

1.Bölge, Bölüm ve Yöre, 2.Türkiye'de Coğrafi Bölgeleri Oluşturan Etmenler

B. TÜRKİYE'NİN COĞRAFİ BÖLGE VE BÖLÜMLERİ

1.Karadeniz Bölgesi, 2. Marmara Bölgesi, 3.Ege Bölgesi, 4.Akdeniz Bölgesi, 5.Güneydoğu Anadolu Bölgesi, 6.Doğu Anadolu Bölgesi
7.İç Anadolu Bölgesi

C. TÜRKİYE’NİN STRATEJİK DURUMU

1.Türkiye’nin Jeopolitik Yeri ve Önemi, 2.İç Tehdit, 3.Dış Tehdit, 4.Yurt Sevgisi

ÜNİTE II : YURDUMUZUN KOMŞULARI VE TÜRK DÜNYASI

A. YURDUMUZUN KOMŞULARI

1.Bulgaristan, 2.Yunanistan, 3.Suriye, 4.İrak, 5.İran, 6.Azerbaycan- Nahcivan
7.Ermenistan, 8.Gürcistan, 9.Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

B. TÜRK DÜNYASI

1.Bağımsız Türk Cumhuriyetleri, 2.Asya’da Türklerin Yaşadığı Başlıca Diğer Ülkeler ve Yerler, 3.Avrupa’da Türklerin Yaşadığı Diğer Ülke ve Yerler, 4.Türkiye Dışında Yaşayan Vatandaşlarımız

C.ULUSAL VE ULUSLAR ARASI KURULUŞLAR

1.Ulusal Kuruluşlar, 2.Uluslararası Kuruluşlar

Bulgaristan 7. sınıf coğrafya programında ilk iki ünitenin konusu olarak ülkenin üzerinde bulunduğu kıtayı ve Balkanların tanıtımına yer verilmiştir. Üçüncü ünite ise Bulgaristan coğrafyası konusuna girilmiştir. Ülkemizde ise coğrafi bölgelerimiz, komşularımız ve Türk dünyası konuları benimsenmiştir.

Tablo-4: Bulgaristan’da 8.Sınıf Coğrafya Konuları

DÜNYANIN BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYASI

I. ÜNİTE: BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYA’YA TEORİK BAKIŞ

1.Beşeri ve Ekonomik Coğrafyanın Tanımı, 2.Toplumsal İş Bölümü, 3.Milli ve Bölgesel Tabakalar, 4.Dünya Ekonomisinin Temelleri

II. ÜNİTE: DÜNYADA NÜFUS, YERLEŞME VE DOĞAL KAYNAKLAR

1.Coğrafi Konum, 2.Jeopolitik ve Jeostrateji, 3.Nüfus Coğrafyası, 4.Yerleşmeler

III. ÜNİTE: DÜNYA EKONOMİK COĞRAFYASI

1.Sanayi Coğrafyası, 2.Enerji Coğrafyası, 3.Metalürji ve Makine Sanayi, 4.Kimya Sanayi, 5.Tekstil ve Gıda Sanayi, 6.Köy Ekonomisi, 7.Tarım, 8.Hayvancılık, 9.Ulaşım ve Ekonomik İlişkiler

IV. ÜNİTE: ÜLKELERİN BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYASI

1.Avrupa, 2.Avrupa’ya Genel Bakış, 3.Doğu Avrupa

4.Doğu Avrupa Ülkeleri

a.SSCB’den BDT’ye, b.1991’e kadar SSCB, c.BDT (Birleşik Devletler Topluluğu), d.Rusya, e.BDT’de Diğer Ülkeler, f.BDT Dışındaki Eski SSCB Cumhuriyetleri

5.Orta Avrupa Ülkeleri

a.Polonya, b.Çek Cumhuriyeti, c.Slovak Cumhuriyeti, d.Batı Avrupa, e.Almanya, f.İngiltere, g.Fransa

6.Orta ve Batı Avrupa’da Küçük Ülkeler

a.Güney Avrupa Ülkeleri, b.İtalya, c.İspanya, d.Portekiz, e.Balkan Ülkeleri, f.Romanya, g.Yugoslavya, h.Yunanistan, ı.Türkiye, i.Balkan Ülkeleri, Alıştırma Soruları

*TÜRKİYE VE BULGARİSTAN'DA İLKÖĞRETİM DÜZEYİNDEKİ OKULLARDA UYGULANAN
COĞRAFYA DERS PROGRAMLARI*

Bulgaristan 8. sınıfta dünyanın beşeri ve ekonomik konularına yer vermiştir. Ülkemizde ise 8. sınıfta coğrafya dersine hiç yer verilmemiştir. 8. sınıf tamamen vatandaşlık dersine ayrılmıştır. Bu nedenle öğrenci lise öğrenimine başlayıncaya kadar hiç coğrafya dersi görmemektedir.

III. SONUÇ

Ülkemizde Tarih, coğrafya gibi derslerin birleştirilip Sosyal Bilgiler dersi bünyesinde verilmesi sorgulanabilir. Bulgaristan'da ve AB genelinde Coğrafya derslerinin ayrı ayrı verildiği görülmektedir. Türkiye'nin AB ye üyelik hazırlığı yaptığı göz önüne alındığında, AB ye uyum kolaylığı açısından bizde de bu derslerin ilköğretimden itibaren ayrı ayrı verilmesi daha doğru olmaz mı? Sorusu düşünülebilir. Buna cevap olacak birçok husus bulunmaktadır.

Sosyal Bilgiler (Social Studies), eğitim kurumlarına bir konu alanı veya ders olarak, ilk defa ABD'de, 20.yy başlarında girmiştir. Buna neden olan husus, toplumsal değişmelerin ve çatışmaların artması, sosyal yaşantıların karmaşıklaşması sonucunda, demokratik toplum için toplumsallaşmış (sosyalleşmiş) vatandaşlar yetiştirme düşüncesiydi. ABD'de endüstri devrimi öncesinde, halkın büyük çoğunluğu kırsal alanlarda yaşamaktaydı. Endüstri devrimi sonrasında, ABD toplumu, kent toplumu haline geldi. İnsanlar, kentlerde çok katlı yapılarda yada bitişik nizam konutlarda yaşamak durumunda kaldı. Etnik ve dini bakımdan, kültürel açıdan farklı insanlarla ister istemez komşu oldu. Birlikte aynı ortamlarda yaşama durumunda kalan insanlar için bu hiç de kolay olmadı (Barth,1991).

Çeşitli kültürel kimliğe sahip insanlarla birlikte yaşama, sorunlara çözüm bulma, ortak kararlar alma vb. için Amerikan toplumuna gerekli bilgi ve değerlerin öğretilmesi gerekiyordu. Bu durum, ABD eğitimini yönlendiren leri, yeni bir vatandaşlık eğitim programı geliştirme mecburiyetiyle karşı karşıya getirdi. 20.yy. başlarında sosyal bilimciler ve eğitimciler yeni vatandaşlık programı hazırlayarak, bir eğitim reformu gerçekleştirdiler.

Hazırlanan vatandaşlık programı, tüm çocuklara, kent yaşamına uyum ve kentli dayanışmasını nasıl gerçekleştireceklerini öğretecekti. Sosyal sorunların şansa bırakılmaması için yurttaşların sosyal sorunları

bilmeleri, çözümünde de rol almalarını öğrenmeyi gerektiriyordu. Okul programları, bireylerin yaşam kalitesine ilişkin sorunlarını ve çözümlerini konu edinmeliydi. Bu düşünce ile 20. yy. başlarında (1916) “The National Education Association Comission” okul programındaki sosyal eğitim ve öğretim konularını tanımlamak için resmen “**Sosyal Bilgiler**” terimini kabul etti (Schug ve Beery, 1987).

Türkiye’de de cumhuriyetin başlangıcında toplam nüfusun % 75’i kırsal alanlarda, %25’i kentlerde yaşamaktaydı. İstanbul’un nüfusu bile 500 bin civarındaydı. Geçen 75 yılda köyden kentlere hızlı göç sonucunda kent nüfusu %70’lere yaklaşmış, kırsal nüfus %30’lara inmiştir. Bugünden, İstanbul’un nüfusu yaklaşık 40 ülke nüfusundan büyük hale gelmiştir. 1970’li yıllara yaklaşırken başlayan hızlı köyden kente göç sonucu, köy görünümlü kentler oluşurken, kentlileşemeyen köylüler kentleri doldurmuştur. İnsanlar kent yaşamına ve farklı bölgelerden gelen kültürel farklılıklara uyum sorunu yaşamışlardır. Kentli nüfus ile kırsaldan gelen insanlar arasında da uyum sorunları görülmüştür. Ayrıca, kentler kuralsızlık ve başıbozuk görünümüyle yaşanılmaz hale gelmiştir. İşte, bu dönemde Türk milli eğitimi de ABD de ortaya çıkan Sosyal Bilgiler programına, 1968 Geliştirilmiş İlkokul Programı Taslağında yer vermiştir. Böylece ayrı bir ders olarak verilen coğrafya ilköğretim düzeyinde sosyal bilgilerin konusu içine girmiştir.

İlköğretim okulları bir alanda uzman yetiştiren kurumlar değildir. Bu okullarda bulunan çocukların hiçbiri mezun oldukta sonra coğrafya alanında yetiştirilmiş birer eleman olmayacaklarına göre, adı geçen bu konuları ayrı, ayrı okutup ayrıntıya inmeye gerek yoktur.

Bilimsel sınıflama, yani derslerin ayrı ayrı dallar olarak kabul edilmesi ve bu şekilde okutulması, büyükler için uygun bir yol olabilir, çocuklar için değildir. Yani ilköğretim düzeyinde bir zorunluluk olamaz.

İlköğretim düzeyindeki derslerin bir amacı da öğrencileri yaşam için hazırlamaktır. Yaşamda ise tamamen ayrı tarih, coğrafya yoktur. Bunlar her zaman birbirleriyle ilgili ve birbirleri içindedir. Bu nedenle, bu derslerin ayrı ayrı okutulması yerine, çocuğun sosyal ve fizikî çevresini inceleyerek, onun yaşama yollarını öğrenmesini sağlamak daha yararlı olacaktır.

*TÜRKİYE VE BULGARİSTAN'DA İLKÖĞRETİM DÜZEYİNDEKİ OKULLARDA UYGULANAN
COĞRAFYA DERS PROGRAMLARI*

Bütüncül yaklaşımı savunan bilim adamlarına göre öğretimin ilk yıllarında çok sayıda ders ve çok çeşitli konular yerine, disiplinler arası yaklaşım, üniteleştirilmiş konuların daha yararlı olacağını söylerler.

İlköğretim düzeyindeki coğrafya derslerinin içerikleri karşılaştırıldığında Türkiye'deki programların Bulgaristan da uygulanan programlara göre daha çok içeriye yönelik olduğu görülüyor. Bu durum ilköğretimdeki sosyal bilgiler dersinin konseptine de uymaktadır. Hızlı nüfus artışının görüldüğü ülkemizde AB üye olursa da bu modelin uygulanması sürmelidir.

KAYNAKLAR

- Akyüz, Y., 1993, Türk Eğitim Tarihi. İstanbul.
- Doğanay, H., 1993, “Coğrafyada Metodoloji” Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları Öğretmen Kitapları Dizisi 187, İstanbul.
- Doğanay, A., 1999, Sosyal Bilgiler Öğretimi Ders Notları, Adana.
- Güngördü, E., 2002, İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi. Nobel yay. Ankara.
- MEB., (1936, 1948, 1968, 1988,1995) İlkokul Programı. İstanbul.
- MEB., 2004, Sosyal Bilgiler Ders Kitabı (5,6,7. sınıf).
- Öztürk, C., Otluoğlu, R., 2002, Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller, PegemA Yay., Ankara.
- Özey, R., 1996, “Osmanlı Döneminden Bugüne Ortaöğretimde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi” M.Ü.II. Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildirisi, İstanbul.
- Sekin,S., 2000.,Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Genel Amaçlarına Eleştiriler ve Öneriler, 9. Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildirisi, Erzurum.
- Sekin, S., 2000, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Kritiği, MEB, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Raporu. Ankara.
- Sekin, S., Bilgen, N., 1996, Sosyal Bilgiler Dersinin 21. yy’a Yönelik İşlevi. M.Ü.II. Ulusal Eğitim Sempozyumu, İstanbul.
- Bulgaristan İlköğretim Coğrafya Ders Kitabı 5, R. Gaytacieva, Z.Kostova, D. Ancelova, M. Delçev,N.Marinova. 1993, Sofya.
- Bulgaristan İlköğretim Coğrafya Ders Kitabı 6, R.Penin, M. Silyanova. 2000, Sofya.
- Bulgaristan İlköğretim Coğrafya Ders Kitabı 7, R.Penin, M. Silyanova, M. Sultanova. 2000, Sofya.
- Bulgaristan İlköğretim Coğrafya Ders Kitabı 8, A. Popov, İ. Çolev, V. Velikov, T.Bojilova. 1998, Sofya.